

Forekomsten af Havpattedyr ved dansk Kyst,

et Foredrag af Kand. P. Tauber.

For to Aar siden har jeg i en Afhandling med Titelen „en forsvindende Pattedyrverden i Kjøbenhavn“ *) haft Lejlighed til at omhandle vore Landpattedyrs, og det være mig nu tilladt at give en Fremstilling af vore Havpattedyrs geografiske Udbredelse. Det er indlysende, at Havdyrene paa deres vidtstrakte og vaade Veje ere ulige vanskeligere at forfølge end Landdyrene, og at meget her maa overlades Fremtiden at oplyse. Af vore Havpattedyr forekomme de færreste til Stadighed og i større Mængde langs vore Kyster, imens det overvejende Antal enten kun indfinder sig til bestemte Aarstider eller som mere eller mindre almindelige og tilfældige Gjæster.

De Dyr, vi skulle syle med paa dette Sted, høre til tre Ordener, nemlig *Rovdyrene*, *Sælerne* og *Hvalerne*. Af Rovdyr have vi kun en eneste Form i Havet, *Fiskeodderen*; men da den er omtalt under Landdyrene, skal her kun nævnes, at den lever langs flere af de danske Kyster.

Den næste Orden, *Sælerne*, omfatter 3 *nulevende Arter* hos os:

1. *Graasælen* (*Halichoerus Grypus* O. Fabr.), den krumsnudede Sæl**), den langsnudede Sæl***), Dyr (*Læsø*) †).

Denne Sæl kan blive indtil 9 Fod lang (Hunnen indtil 6) og have en Vægt af indtil 500 Pund. Den har altsaa en ikke ringe Størrelse; thi den vejer omtrent ligesaa meget som 4 Mennesker, hvert Menneske sat til en Vægt af 135 Pund. Spækket alene vejer over 300 Pund og giver indtil $\frac{1}{5}$ Tønne Tran. Naar Ungen opfører at patte, er den omtrent 3 Uger gammel og kan da have indtil 60 Pund Spæk; men om Efteraaret, naar den er et halvt Aar gammel, har den kun omtr. 16 Pund tilbage.

Graasælen lever paa Novaja Semlja, i det kariske og hvide Hav, langs Skandinaviens og Vestevropas Kyster indtil Frankrig, Ireland, paa Færøerne, Island og indtil Sable Island ved Amerikas Kyst. Ved Grønlands Kyster

og ved Spitzbergen synes den at mangle. Ved vore Kyster findes den paa mangfoldige Steder, og i Østersøen forekommer den alle Vegne lige til den inderste Del af den baltiske Bugt.

2. *Den spraglede Sæl**) (*Phoca vitulina* O. Fabr.), almindelig Sæl, mopssnudet Sæl**), Mopssnude, Mopshund (Amager), Mørunge (*Læsø****).

Den bliver 5—6 Fod lang og kan opnaa en Vægt af indtil over 300 Pund, af hvilke Spækket kan udgjøre indtil 200 Pund. Den spraglede Sæl er udbredt langs Sibiens Nordkyst og Vestevropas Kyster ind i Middelhavet og tværs over Atlanterhavet ved Island, Grønland og Nordamerika og ned til New York. Ogsaa denne Art findes ved alle vore Kyster, og i Østersøen gaar den til Højden af Gotland.

3. *Den ringede Sæl* (*Phoca hispida* Erxleb.), Fjord-sælen †).

Den bliver her 4 Fod lang og kan opnaa en Vægt af indtil over 100 Pund. Denne lille Art er den, der gaar nordligst af alle Sæler; *Parry* fandt den saaledes norden for Spitzbergen. Den findes ellers ved det nordlige Sibirien, i Kanalen, ved Island, Grønland og det nordlige Nordamerika til Labrador. I Østersøen forekommer den fra den nordligste Del af den baltiske Bugt og ind i Kattegattet. Paa førstnævnte Sted er den meget almindelig; men den bliver sjældnere og sjældnere imod Syd. Paa den danske Side af Øresund var den, saa vidt jeg véd, ukjendt, da *Nilsson* 1847 ††) anførte, at den ved Lavvande gik fra Skånes Kyster til Saltholmen. I Halytredserne og Treserne bleve ikke faa Stykker fangede eller dræbte under Saltholmen og i Kallebodstrand; men i det sidste Aarti er den sjældnere iagttaget af Jægerne under Saltholmen. Jeg har set et Kranium af et Stykke, der var fanget i Fiskegarn i Roskildefjord, og af et ungt Stykke, der var fanget ved Sams. Paa den svenske Kattegatkyst er den ikke iagttaget †††) og heller ikke med Sikkerhed i

*) Geogr. Tidsskr. 2det Bd. 1878. Extrahefte. S. 17—26.

**) O. Fabricius. Udførlig Beskrivelse over de grønlandske Sæle. Naturhistorisk-Selskabets Skrifter. 1ste Bd. 2det Hefte. 1791. S. 167. (og Sæljægerne i Dragør).

***)) Sammesteds, S. 163 og Melchior, den danske Stats og Norges Pattedyr (Langsnude-Sælen). S. 219.

†) Faber. Kort Efterretning om en zoologisk Rejse til det nordligste Jylland i Sommeren 1827. Tidsskr. for Naturvidenskaberne. 5te Bd. 1828. S. 248.

*) H. Egede. Det gamle Grønlands nye Perustration. 1741. S. 46 (ved Figuren).

**) Fabricius. Anf. Bog. S. 166.

***)) Faber. Anf. Bog. S. 248.

†) Fabricius. Anf. Bog. S. 74.

††) Skandinavisk Fauna. 1sta Delen. Daggdjuren. S. 286.

†††) Malm. Göteborgs och Bohuslans Fauna. Rygggradsdjuren. Göteborg. 1877.

Norge^{*)}. Den ringede Sæl findes upaatvivlelig almindelig udbredt ved vore Øer; men den forvexles vistnok jævnlig med den spraglede Sæl, og Grunden hertil er vel nærmest den, at Sælerne variere meget saa vel efter Alder og Kjøen, som ogsaa individuelt.

Sælungerne, der ved Fødselen ere klædte med en fin Uld, skifte denne enten i de første Timer eller i de første Uger efter Fødselen og antage da „den første Dragt“, der endda efter nogle Forfattere skal skiftes i det første Aar. Det andet og tredje Aars Dragt er ligeledes forskjellig, saa at der til en normal Repræsentation i et Museum uden Hensyn til de almindeligere Varieteter vil kræves en Række af 7 til 8 Stykker. Det er meget at beklage, at vort zoologiske Museum, der jo i mange Henseender indtager en fremragende Plads, i dette Fald er meget mangelfuldt forsynet. -- Ogsaa efter Aarstiderne veksler Sælernes Udseende stærkt, i det de efter Fældningen i Sommermaanederne ere skindmagre. „Naar Dagene tage af, tage Sælerne til i Fedme“, siges der paa Amager, med et, rimeligvis fra Svenskerne laant Udtryk^{**}). Ogsaa i Norge har man et lignende Udtryk: „Naar Søvuven (Faaret) er maverst, er Kobben feedest“, siger *E. Rosted*^{***}). Denne Tiltagen i Fedme er, som antydtes, meget stærk; ved Juletid og i Aarets første Maaneder ere Sælerne sædvanlig saa fede, at de ikke, som til Aarets andre Tider, synke, naar de dræbes ved Skud. Men ogsaa individuelt gjør der sig her stor Forskjel gjældende, og herpaa skal jeg nævne et slaaende Exempel, som jeg skylder en gammel og erfaren Sæljæger, den nys afdøde *Dirk Jensen* i Dragør. Af to Graasæler, der hver vejede omtrent 300 Pund og som vare skudte paa én Dag, gav den ene, en gammel Han, kun 5 Potter, medens den anden, en Hun, gav næsten 70 Potter Tran.

Med Hensyn til Udbredelsen af den ringede Sæl er det et Forhold, som er ret mærkeligt. *Rink* siger, at Hovedmassen af denne Art aldrig synes at forlade Kysterne ved Grønland, hvor Dyrene især holde sig til det Indre af Isfjordene; de Stykker, der findes derinde, give almindeligvis ogsaa 3—4 Gange saa stort Udbytte som de, der findes ved de ydre Kyster. Heri er naturligvis ogsaa Grunden til, at *O. Fabricius* har kaldt denne Art „Fjordsælen“. Da den ringede Sæl des-

uden ogsaa findes saa vel i Søerne Sajmen, Ladoga, Onega og Bajkal som og i det hvide Hav og helt op i den baltiske Bugt, men mangler langs Norges Kyster, ligger det nær at regne den som et af de Dyr, der ret egentlig ynde mindre saltholdigt eller rettere brakt Vand. *S. Lovén* har^{*)}, som man véd, støttet paa en Sammenligning imellem Østersøens Dyreverden og det Materiale, der hjembragtes fra svenske Ishavsexpeditioner, fremsat den geniale Hypothese, at mange af vore Havdyr tilhøre den glacial Favna, og at de ved Finlands og Nordruslands Hævning ere blevne udelukkede fra den øvrige Del af deres Stamme, som endnu findes ved Evropas nordligste Kyster. Det er ikke her Stedet at drøfte denne Theori i sin Almindelighed; jeg skal kun indskrænke mig til at bemærke, at *Lilljeborg*^{**}) synes at være gaet temmelig vidt, naar han søger at overføre denne Theori paa den ringede Sæl og Graasælen, saa meget mere som denne sidste da ogsaa forekommer rundt om Islands Kyster. Det vil være kjendt, at *Moebius*^{***}) med Rette har fremhævet, at visse Havdyr kunne taale en stor Afvexling i Vandets Saltmængde („euryhyaline Dyr“), medens andre kun taale en meget ringe Afvexling („stenohyaline Dyr“). Det vil ligeledes være kjendt, at den samme Forfatter[†]) har paavist, at en større eller mindre Ømtaalighed for Temperaturændringer spiller en afgjørende Rolle med Hensyn til Havdyrenes geografiske Udbredelse, og at han kalder saadanne Former, der taale større Temperaturændringer, „eurytherme Dyr“ i Mod sætning til „stenotherme Dyr“. Efter dette maa den ringede Sæl regnes som et temmelig stenohyalint og tillige eurythermt Dyr.

Meddelelserne om *Sælfangsten* her i Landet gaa ikke synderlig langt tilbage, og de ere i det hele taget sparsomme. I ét Punkt ere dog alle Beretninger enige, nemlig deri, at der tidligere har været en stor Mængde af disse Dyr langs vore Kyster. *Steenstrup*^{††}) har paavist, at Rester af Graasælen findes i vore Køkkenmøddinger, og at den altsaa er bleven fanget af Stenalderens

*) Collett. Bemærkninger til Norges Pattedyrfauna. Nyt Magazin for Naturvidenskaberne. 22de Bd. Christiania. 1876. S. 109.

***) Lilljeborg. Sveriges och Norges Rygggradsdjur. 1874. S. 719.

***) Om Steen-Kobben. Ny Samling af det kgl. norske Videnskabs Selskabs Skrifter. Kbhvn. 1788. 2det Bd. S. 185.

*) Ishafsfaunans forna utsträckning öfver en Del af Nordens fastland. Öfvers. kgl. Sv. Vetensk. Akad. Förh. 1862. S. 463. Se ogsaa samme Forf. i Forhdl. ved Skand. Naturf. niende Møde. Stockholm. 1863. S. 57 og 384.

***) Anf. Bog. S. 717 og 688.

***) Tageblatt d. 41sten Versamml. deutscher Naturforscher und Aertzte in Rostock. 1874. S. 110.

†) Zweite deutsche Nordpolfahrt. Iiter Bd. S. 247.

††) Sur les Kjøkkenmøddings de l'âge de la pierre. Extrait des bulletins de Congrès International d'Archéologie préhistorique à Copenhague en 1869. S. 139.

Folk. *Pontoppidan* omtaler i „den danske Atlas“ adskillige Steder, som f. Ex. Kristiansø, Bornholm, Roskildesfjord, Holbækfjord, Dragsholm, Anholt og Ringkjøbingfjord, hvor Sæler fanges; men særlig dvæler han ved „Skeelsborg“ (Hindsholm) og ved Røde Sand under Falster og Laaland som indbringende Fangsteder. Ved Røde Sand skal efter ældre Beretninger endnu i de første Aar af dette Aarhundrede paa én Dag af nogle faa Mænd være dræbt over 900 Sæler*). Der skal end videre have været et særegent Sælfangerselskab i det lige over for liggende Nysted. Ved Hindsholm, fortæller *Pontoppidan*, at der paa hans Tid endnu ofte fangedes 70 Stykker i Garn paa én Dag, og et Par Hundrede om Aaret; men, tilføjer han, tidligere vel 1000 Stykker.

I Maanedskriftet „Iris og Hebe“ giver Pastor *Bynch****) en særdeles livlig og interessant Skildring af Fangsten af Graasæler paa Anholt, saaledes som den havde været drevet der fra Arilds Tid. Det interessante ved Fangsten her er, at det, saa vidt jeg véd, er det eneste Sted, hvor Sælfangsten i ældre Tid har været drevet rationelt. Kort før Jul ses „Sælemødrene tæt under Landet, med deres „sorte Hoveder oven for Voverne, lige som at see Leiligheden an, og de følge hver Gaaende langs med Strandbredden, ei forladende ham, førend han bøier ind ad Landet, som om de vilde erfare, om de havde sig noget af „denne at befrygte.“ — „Mod Sidstningen af Juulemaaned „sammles denne Sælhunds Horde meer og meer under Landet, „og Juuledag bliver den heele nordre Strandbred fredlyst, det „er, alle forbydes under en vis Straf at befare den, da her „imod Ørkens“ (den sydlige og ufrugthare Del af Øen) „Gjennemsnit, eller den søndre Strand herefter i Liggetiden bliver Veien til Fyret. Løse Hunde skal nu og „holdes tilside, og de lænkebundne indelukkes, at „ikke deres Giøen skal gjøre hiint frugtsommelige Selskab uroeligt.“ Nu lades Sælerne i fuldkommen Fred indtil Kyndelmisse. Paa denne Dag gaa Fogden og tre af Gaardmændene ud til Lejet, for at se, hvad Fangsten lover. Ungerne ligge nu sovende paa Rad ligesom „sovende Børn“ paa den nøgne Strand; de tre fedeste udsøges og slaas ihjel med Knipler af Mændene, der imod Vinden og krybende paa alle fire, varsomt nærme sig Ungerne for ikke at skræmme Mødrene; samtidig udses, hvor mange Unger, der til næste Gang kunne blive modne til Fangst. Den følgende Tid til ind i Marts gaa nu hver fjerde eller femte Dag tre andre Mænd paa Fangst, og efter denne Tid anstilles af samtlige Gaardmænd et „stort Slag“, i hvilket saa mange Unger som mulig og,

hvis det kan lykkes, nogle af Hannerne, der her ere langt talrigere end Hunnerne, dræbes. Hunnerne dræbes aldrig, man lader dem uhindret flygte ud i Stranden; thi Anholteren mener, at en Sælmoder er ham lige saa meget værd, som en „Malkekoe“. Dengang sloges aarlig 40—50 Unger. Det kan naturligvis ikke fejle, at en og anden Læser ved denne Skildring fra Anholt kommer til at tænke paa Forholdene paa Beringsøen, hvor i den nyeste Tid efter *Nordenskiölds* Meddelelse en lignende Fredning af Søjbjørnen (*Otaria ursina* Desmar.) finder Sted*). — Nu ere Graasælerne sparsomme ved Anholt.

Endnu i Trediverne kunde *Melchior* i sit anførte Prisskrift skrive, at den spraglede Sæl næsten overalt fandtes i Mængde ved vore Kyster, og jeg mindes i min Barndom at have set hele Sælflokkene sole eller lystig boltre sig, saa vel under Møens Klint, som imellem Øerne og Sjælland samt i Kattegat.

Medens Efterretningerne om Sæljagten i tidligere Tid altsaa ere sparsomme, foreligger der, som det var at vente, dog ikke faa Efterretninger om den Skade, Sælerne tilføje Fiskerne. Allerode *Pontoppidan* siger, at Sælerne ved Røde-Sand „fortjente med stor Alvorlighed „at efterstræbes, da de ikke alene sønderrive Fiskergarnene, men ogsaa bortjage særdeles den Slags Fisk, „der kommer i Stim eller Flokkevis, saasom Sild og „Makrel“. Ved Frederikshavn umuliggjorde endog Sælerne efter samme Forfatter Fladfiskeriet fra St. Olufs og hele Efteraaret; thi i Midten af Juli indfandt de sig i en saadan Mængde, at alt Fiskeri tiltetgjordes. Da nu denne Tid træffer sammen med den, paa hvilken den spraglede Sæl forlader Ynglepladserne med sine Unger, ligger det nær, at det har været denne Art, der her optraadte i saa stor Mængde. Vi have endnu i forrige Vinter læst i Adjunkt *Feddersens* „Fiskeritidende“**), hvorledes Sælerne tidligere hærgede Fiskerierne her i Øresund, og at de for 30—40 Aar siden begyndte kjendelig at aftage, saaledes at de nu ere sjældne i Øresund. Allerede *Krøyer****)) omtaler den Skade, Sælerne anrette paa Laxene saa vel paa Bornholm, som ogsaa ved Indløbene til Fjorde og Strømme. Ved Indløbet til Randers Fjord regnede Ejeren af Laxegaarden Frijsenvold endog, at Skaden var saa stor, at hver femte Lax, som fangedes, var flaaet af Sælen. Nu ere Sælerne sjældnere dér †), og i de sidste 16—17 Aar ser man sjælden noget til

*) *Melchior*. Anf. Bog. S. 233.

**) *Iris og Hebe* f. 1801. 2det Bd. S. 1—23.

*) Et Besøg paa Beringsøen. Geogr. Tidsskr. 3dje Bd. 1879. S. 119.

**) Nr. 59. Den 5te Februar 1830.

***)) Danmarks Fiske. II. Bd. 1843—45. S. 579.

†) *Fiskeritidende*. Nr. 61. Den 19de Februar 1880.

dem paa den jyske Kyst syd for Randers Fjord; dog skydes der hvert Aar adskillige ved Udbyhøj. Men det er ikke alle Steder, at Forholdet er saa heldigt. Fra Bornholm klager *V. Skrydstrup**) over, at Sælerne, der indfinde sig i September og drage bort i Januar eller Førstningen af Februar, æde Laxene af Krogene, saa at kun Hovederne blive tilbage, og han nævner et Exempel fra Mecklenburgs Kyst paa, at en Baad kom i Land med 60 Laxehoveder og langt færre hele Lax. Det er saa vel Graasælen som de mindre Arter, der indfinde sig dér.

Det eneste Punkt inden for Skagerak, hvor Sæljagten nu har større Betydning, er i den baltiske Bugt. Fiskerne her forene sig i særegne Baadlag og drage i Førstningen af Marts ud langs Isen, forsynede med Ammunition og Proviant for flere Maaneder; i Maj vende de hjem og medbringe tit rigt Bytte. Fra et eneste Fiskerleje, Korsnäs i Finland**), fanges i disse Maaneder henved 3000 Sæler, tidligere langt flere. Endnu 1847 angav *Nilsson*, at Graasælen aarlig dræbes i Tusendevis i Østersøen.

I Øresund have Sælerne siden umindelig Tid haft deres Tilhold paa Saltholm og paa det Rev, der kaldes „Flintene“; de ere dog nu aftagne meget i Tal. Medens en øvet Skytte endnu i Treserne paa en god Dag kunde hjembringe indtil 5 yngre og ældre Sæler, kan det hele aarlige Udbytte nu kun regnes til 20–30 Stykker. Dog saas endnu i Februar 1877 en Flok paa et Par Hundrede, saa vel Graasæler som Mopssnuder paa Saltholm, et Forhold, som kun kan forklares derved, at Jagten paa Saltholm er fredet.

Imellem de mindre Øer syd for Sjælland færdes endnu, især om Vinteren, smaa Flokke; men det aarlige Udbytte langs alle Øerne kan vel næppe anslaaes til 50 Stykker. I Store Bælt og Lille Bælt fanges ligeledes næppe 50 Stykker om Aaret, hvorimod det aarlige Udbytte i Kattegattet, især ved Læsø og Sams samt i Isefjord, vistnok er en Del større. I Vesterhavet fældes ogsaa adskillige, og jeg tror derfor, at det ikke er for lavt at anslaa de ved vore Kyster bjærgede Sæler til 2–300 Stykker om Aaret. Den Indtægt, som Sælfangsten giver hos os, er altsaa for intet at regne.

Saaledes som det er gaaet med Sælfangsten i Danmark, er det ogsaa gaaet paa den svenske Kattegatkyst, paa mange Steder af den norske Kyst, Shetlandsøerne, Skotland og Færøerne, ja! selv paa de saakaldte uudsømmelige Fangesteder Jan Mayen, New Foundland og ved

*) Nordisk Tidsskrift for Fiskeri. 2den Aargang. 1875. S. 25.

**) B. F. Nordlund. Sæljagterna vid Korsnäs i Finland. Svenska Jägarförbundets nya Tidsskrift. 18de Årgangen. Stockholm. 1870. S. 193–193.

Grønlands Kyster er Mængden aftaget. At enkelte Øer i Atlanterhavet og det store Hav stundum i faa Aar ere blevne saa plyndrede, at Jagten er ophørt, skal her blot nævnes.

Til Sammenligning tillader jeg mig i runde Tal at meddele nogle Opgivelser om den aarlige Sælfangst i det hele:

	Stkr.	Kr.
Langs det danske Grønlands Kyster*) . . omtr.	90,000	Værdi omtr. 1,300,000
Havene omkring Grønland o. s. v.**)	200,000	— 2,800,000
New Foundland***) . . .	250,000	— 3,500,000
Norsk Fangst ved Jan Mayen †)	85,000	— 1,280,000
Spitzbergen og det nordlige Sibirien anslaaes til	200,000	— 2,800,000
Søbjørne ved Pribilof Øerne ††)	150,000	— 5,400,000
Søelefanter, Søløver og Sæler andre Steder vel	125,000	— 1,200,000
		. 1,100,000 Værdi . . 18 Mill.

Det er altsaa meget betydelige Talstørrelser, som her er Tale om; hvert Aar dræber man over en Million af disse Dyr, og det derved indvundne Tran har en Værdi af henved 20 Millioner Kr., ligesaa meget som Udførselen af Hornkvæg fra hele Kongeriget Danmark. Paa Londons Marked solgtes i de saakaldte „Elefantaar“ aarlig til meget høje Priser Tran af Søelefanter for 18 Mill. Kr. †††). Som Exempel paa en sjælden heldig Fangst kan anføres, at et Skib fra Tønsberg 1861 i 5 Dage fik en Ladning af 16,400 Stykker Grønlandssæler paa Jan Mayen*†).

Det umaadelige Slagteri, Robbeslageriet, som man har kaldt det, har nu tilintetgjort Jagten paa mange Steder og forringet Udbyttet paa andre Steder, og naar det med Hensyn til Fiskeriet med Rette er blevet udtalt, at en ny Tidsregning i Fiskeriets Historie vil begynde den Dag,

*) Rink. Danish Greenland. London. 1877. S. 129.

**) R. Brown. On the seals of Greenland. Transactions of the zoological Society of London. 1863. S. 439.

**) Sammesteds. S. 439.

†) Melsom. Der Sechundsfang im nordlichen Eismeere. Petermanns Mittheilungen. 17ter Bd. 1871. S. 340.

††) Scammon. Proceedings of the Academy of Nat. Sc. of Philadelphia. 1868.

†††) Lenz. Gemeinnützige Naturgeschichte. Zweite Ausgabe. 1ster Bd. Säugthiere. 1812. S. 390.

*†) Quennerstedt. Djurlivet i Ishavet. Kgl. Sv. Vetensk. Akad. Handl. Ny Följd. 7de Band. Nr. 3. S. 17.

da den sidste Sælhund fældes, kommer man uvilkaarlig til med en vis Ængstelse at tænke paa, hvorledes det da vil gaa de stakkels *Grønlændere*, for hvem Sælerne, saa at sige, ere alt. Jeg tror imidlertid ikke, at der her vil blive nogen alvorlig Grund til Ængstelse, i al Fald med Hensyn til Føden. Efter Jagttagelser fra Dyr i Fangenskab har man udregnet, at en stor spraglet Sæl daglig æder indtil 10 Pund Fisk. Nu leve de mindre Sæler vistnok for en stor Del, i hvert Fald til visse Aarstider, af Krebsdyr; men da de større Arter til Gjengjæld endog æde Hellefisk, tror jeg ikke, at det er for højt regnet at sætte det daglige Forbrug af Fisk for de 90,000 Sæler, der aarlig fanges ved Grønlands Kyster, til 900,000 Pund eller med andre Ord ligesaa meget som 90 Pund Fisk om Dagen til hver af de 10,000 Grønlændere. I Følge *Rink* lægge de unge Grønlændere nu mere Vind paa Fiskeri end tidligere, saa at der næppe kan være Tvivl om, at Befolkningen med lidt Vejledning nok kunde lære at brødføde sig hele Aaret om; Skindene, som dér bruges til Klæder, Baade, Telte o. a. m., vil det derimod falde vanskeligere at undvære. For Hval- og Sæltran har man i de seneste Aar i Nordamerika fundet et Surrogat i Tran af en lille Fisk (*Brevoortia Menhaden*), der findes under Kysten i saadanne Stimer, at man i ét Vaad har taget 150,000 Stykker*). Alene i forrige Aar skal der være produceret omtr. 150,000 Tdr. af denne Tran, saa meget, at Tranpriserne derved ere blevne trykkede stærkt. Resterne af Fiskene bruges til en kunstig og meget værdifuld Gødning.

Til Sælerne slutter sig **Hvalrossen** (*Trichechus Rosmarus* Linné), og den medtages her, fordi den tidligere har levet ved vor Kyst og er fundet i vore Tørvemoser. Det nærmere om dette Fund er ikke bleven bekendtgjort, og det omtales kun her efter den trykte Vejledning for de besøgende i vort zoologiske Museum. I Følge *Th. Bell***) er dette Dyr flere Gange fanget i dette Aarhundrede ved de skotske Kyster.

Sælerne ere Rovdyr, der ere afpassede for Livet i Havet, og i dette færdes de næsten altid, i det de kun komme til det faste Land eller den faste Is i Hvile- og Forplantningstiden. Døg forlade Sælerne stundum Havet og drage op ad Fjorde, Floder og Elve paa Jagt, især efter Lax, ja! endog mange Mil ind i Landet. Naar en farlig Fjende, som f. Ex. Spækhuggeren, jager dem eller naar et stærkt Uvejr eller andet forskrækker dem, jagt-

tages de tit humpende over Landjorden, selv i stor Afstand fra Havet. **Hvalerne** omfatte derimod kun Dyr, der udelukkende ere bundne til Vandet, hvor de fødes, patte, æde, sove og dø. Naar de ufrivillig komme for nær til Landjorden, strande de ligesom Skibe, og de dø, hvis ikke det næste indtrædende Højvande kan løfte dem af Grunden; thi hertil ere deres korte Luffer aldeles uskikkede.

Vor Kundskab til Hvalarterne er endnu meget ufuldkommen. Dette kunde maaske undre en og anden, der ret naturlig kunde indvende, at de da ere store nok til at ses. Men dette er just Ulykken; thi de ere, saa at sige, for store til at overses paa én Gang, saa at man ret kan opfatte Artsforskjellen. Føjer man nu hertil, at det sjælden falder i en Naturforskers Lod at se en rigtig stor Hval, og at det er endnu sjældnere, at han kan komme til at undersøge den nøjere, end, højt regnet, hvis det er roligt Vejr og Hvalen ligger nogenlunde paa det tørre, da at tage nøjagtige Maal af den, vil man bedre kunne fatte, at der hersker stor Usikkerhed om Arterne. Hvalerne raadne desuden meget hurtig, saa at de for det meste ere stærkt oppustede, og forandre Dimensionerne, før Naturforskeren kommer til dem, der tillige i den Tilstand afgive en utaalelig Stank. Men selv om de ere friske ved Strandingen, begynder Afspækningen, „Flænsningen“, som den kaldes, snarest mulig, for at sikre det kostbare Bytte. Vi vide alle, at det var en dansk Mand, afdøde *Eschricht*, der først bragte Kundskaben om Hvalerne — Cetologien — ind paa et videnskabeligt Grundlag. Han brugte med stor Ihærdighed og Kløgt vor gunstige geografiske Beliggenhed til at skaffe et storartet Materiale til Veje, og han havde den heldige Idé at bruge Hvalfostre, som paa Grund af deres forholdsvis ringe Størrelse ere lettere at overkomme, til sine med Rette navnkundige Undersøgelser. Mange andre have fortsat og udvidet disse; men Forholdet er endnu saaledes, at det, vi bedst kjende af Hvalerne, er Skelettet, og der gives Arter, af hvilke man kun kjender Skelettet eller endog kun Skeletdele. Vort Museums Samling af Hvaler har en vis Navnkundighed; men vi eje dog endnu ikke en eneste udstoppet, paa dansk Grund fanget eller strandet større Hval.

Saa vidt vi kunne afgjøre det, kan man regne 23 Hvalarter som forekommende ved dansk Kyst. Vore udstrakte Kyster og Strømforskelene i Nordøen og Skagerak have gjort det muligt, at vi kunne opføre flere Arter af disse Dyr fra vore Kyster, end der f. Ex. kjendes fra Grønland, hvor der efter *J. Reinhardt**) ikke er flere end 16 Arter. I Grønland ere Hvalerne blevne sjældnere, og, saa løjerligt det end lyder, vi fange her i Landet aarlig flere Hvaler,

*) M. Lindeman. Die Seefischerei. Ergänzungsheft zu Petermanns Mittheil. No. 60. 1880. S. 53.

**) A history of british quadrupeds. Second edition. London. 1874. S. 271.

*) Rink. Anf. Bog. S. 430.

end der efter Beretningerne fanges i Grønland; men de give rigtignok her alle tilsammen ikke saa stort Udbytte af Tran som en eneste rigtig stor Grønlandshval, og alle de 1,400 Marsvin, vi fange hvert Aar, veje heller ikke tilsammen saa meget som en eneste af disse Kæmper.

Flertallet af de Arter, der i det følgende skulle nævnes, ere ikke stationære ved vore Kyster, men forekomme her kun til visse Aarstider eller tilfældigvis. Forslaaede fra deres Kurs af Storm og Uvejr, komme saadanne Gjæster ned igjennem Skagerak, og da det herefter, hvis Vejret er haardt, er deres næsten uundgaaelige Skæbne at komme paa Grund paa Kysterne, afhænger det af en ren Tilfældighed, om de strande f. Ex. paa Refnæs eller paa Nordsiden af Fyen, i Horsensfjord, paa Holsteins Østkyst eller i Kieler Bugt, eller om de strande i den svenske Kattegatskærgaard, ved Gilleleje, paa Skånes Kyst, Saltholm eller Amager, og det samme gjælder naturligvis om Bornholm, Rügen og Østersøens sydlige Bredder. Nu kunde man jo rigtignok sige, at det er uberettiget at regne saadanne Arter, der ikke ere fundne paa danske Kyster, til vor Dyreverden; men ved disse Strandinge paa vore Naboers Kyster inden for Skagerak, have vi mere end Sandsynlighed for, at de ogsaa tilfældig kunne forekomme her; vi have næsten fuldgjældig Vished, og vi kunne altsaa med saa meget større Ret opføre disse Dyr som danske, som man jo ofte medtager saadanne Dyr i et Lands Fauna, om hvilke det kun er sandsynligt, at de forekomme. Men selv om vi nu ville regne det som uafgjort, om de Arter, der ere dræbte eller strandede ved vore Naboers Kyster og ikke ved vore, med Rette bør opføres som danske eller ikke, ændres Forholdet dog ikke stort; vi have saa alligevel endda 14 virkelig her fundne Arter eller næsten lige saa mange som Grønland. — Man kan ogsaa opkaste et andet Spørgsmaal, nemlig om man har Ret til at regne saadanne Former, der kun enkelte Gange tilfældig have forvildet sig hertil, som hørende til den danske Dyreverden. Jeg skal hertil svare, at dette har Vedtægten for sig, sagtens fordi det ikke, naar Talen er om flyvende eller svømmende Dyr, staar i vor Magt at afgjøre, hvor tilfældig eller, om man vil, hvor regelret saadanne sjældnere Gjæster indfinde sig. Vore Fiske- og Fuglefortegnelser afgive tilstrækkelige Vidnesbyrd for denne stiltiende Vedtægt.

Hvalerne falde, som man véd, i 2 Grupper: *Bardehvalerne* og *Tandhvalerne*.

Af *Bardehvalerne* ville vi først nævne:

1. *Grønlandshvalen* (*Balaena mysticetus* Linné), Nordhvalen, Rethvalen (the right Whale, the right Greenland-Whale), som Hvalfangerne kaldte den, fordi det kun

var den, deres Attraa stod til, da den endnu fandtes i Mængde. Den hører ligesom den følgende Art, til de saakaldte *Stelbager*, d. v. s. Bardehvaler uden Finne paa Ryggen.

Denne Hval er efter Rumfang det næststørste nulevende Dyr, ligesom det afgjort er det tykkeste. Den opnaar nemlig en Længde af indtil 60 Fod og et Omfang af 30—40 Fod. Der findes vel enkelte Efterretninger om Stykker paa 67 og 70 Fod, men saadanne maa dog betragtes som rene Undtagelser, i det Længden hos den udvoxne vel hyppig, om ikke hyppigere er 50 end 60 Fod. Spækklaget naar den umaadelige Tykkelse af 8—20 Tommer, og det kan give indtil 180 Tdr. Tran. Alene Læberne eller de bløde Dele, der omgive de umaadelige Kjæver, kunne give 32 Tdr. Barderne, der ere ophængte i Overmunden paa hver Side i et Tal af over 300 eller „en til hver Dag i Aaret“, som Hvalfangerne sige, og som sidde den ene bag den anden som ligesaa mange Fag Gardiner, kunne have en Længde af indtil 14 Fod, og de største kunne veje indtil 7 Pund. En eneste saadan Barde kan efter Kunstdrejer *Schwarz's* Opgivelse her paa Pladsen regnes have en Værdi af omtr. 150 Kroner; thi Pundet af de saakaldte „Kjoleben“ koster 24 Kr. Den samlede Vægt af Barderne kan naa indtil omtr. 2,000 Pund. 1876 var Værdien i Gjennemsnit for Fiskeben paa det nordamerikanske Marked omtrent Kr. 7.30 pr. Pund*). En saadan stor Hval paa 60 Fod kan veje indtil 135,000 Pund eller lige saa meget som 1,000 velvoxne Mennesker eller et Par Hundrede fede Oxer. Spækket alene kan veje indtil 57,000 Pund**), hvilken Vægt svarer til 400 Menneskers. Man har kaldt dette Dyr Havets Elefant; men hertil maa siges, at der skal 4—5 gode Elefanter til alene at udfylde den samme Plads, som Hovedet af denne Kæmpe. Værdien af en saadan Hval var i Halvtredserne 8,000—16,000 Kroner; men i Løbet af Treserne steg den betydelig, omtrent til det dobbelte, og nu kan Værdien vistnok, skjønt den vel sagtens er ren nominel, ikke sættes til under 40,000 Kroner. Man ser altsaa, at det er en meget stor Sum, der repræsenteres alene ved et eneste Dyr.

Dette ulykkelige Dyr er blevet saa stærkt forfulgt, at det paa mange Steder, hvor det tidligere fandtes i Mængde, nu er saa godt som udryddet, og det er virkelig paa Tide at samle Materialier til dets Nekrolog.

*) *A. Starbuck*. History of the American Whale-Fishery. Report of the Commissioner. 1875.—76. Washington. 1878. S. 661.

**) Denne og flere af de foregaaende Vægt- og Maalangivelser ere tagne efter Scoresby, An account of the Arctic regions. Vol. I—II. Edinburgh. 1820.

I vore Farvande kjendes kun én Stranding, nemlig i Førstningen af forrige Aarhundrede ved Ystad, hvor Levninger af Skelettet udgravedes 1722 og nu findes i Musæet i Lund. Desuden ere Skulderblade, Ribben og andre Skeletdele udgravede i Sverige saa vel ved Kysterne som inde i Landet. Her i Landet kjendes intet sikkert Fund. Endnu i min Barndom fandtes Underkjævens Grene ikke sjælden anbragte som Ledstolper f. Ex. i Kjøbenhavns Omegn paa Strandvejen og omkring Frederiksberg. Jeg lod mig dengang fortælle af gamle Folk, at Kjæverne vare hjembragte af vore Hvalfangere i Slutningen af forrige Aarhundrede, og at disse brugte dem til at brænde under Trangryderne, i det en saadan Kjæve kan indeholde indtil en halv Tønde Tran. Jeg maa tilstaa, at jeg tidligere, før jeg kjendte Beretningerne om de svenske Jordfund, har forsømt de enkelte Lejligheder, der tilbød sig, til at undersøge de nærmere Forhold, under hvilke Hvalknokler her ere fundne i Jorden. I Kjøbenhavn har man ved at udgrave Grunde paa Nørregade to Gange opgravet Underkjævegrene af Grønlandshvalen fra en Dybde af 5—6 Fod; de havde øjensynlig henligget en lang Tid i Jorden.

2. *Nordkaperen* (*Balaena biscayensis* J. E. Gray) eller, som den ogsaa nu kaldes, *Biskayahvalen*, er den næste Art, jeg skal tillade mig at omtale. Efter ældre Beretninger og særlig efter Eschrichts omhyggelige Efterforskninger var det denne Art, som de gamle Baskere jagede først mellem Efteraars- og Foraarsjævn-døgn i det Biskayiske Hav og senere om Sommeren under Island, Amerika og Nordkap, paa hvilket sidste Sted den skal have været saa almindelig, at den har faaet et af sine Navne derfra. Franskmandene, Hollænderne og Amerikanerne kom senere til, og nu maa den betragtes som endnu nærmere sin Undergang end Grønlandshvalen. Efter at den i en Aarrække ikke var iagttaget ved Europas Kyster, viste der sig 1854 en Hun med sin Unge i det Biskayiske Hav. Hunnen undslap, men det lykkedes ud for St. Sebastian at fange den kun 25 Fod lange Unge. Skelettet af denne Unge er det eneste, man har af denne Art, og den utrættelige Eschricht var saa heldig at erhverve det for vort Musæum, hvor det nu findes. — Den voxne Biskayahval havde en Længde af 45—50 Fod, Barderne bleve 7 Fod lange. Et Ribben af denne Art er opgravet i Skåne og findes nu i Musæet i Lund*).

Den følgende Gruppe af Bardsvaler udmærker sig derved, at de have en Rygfinne („Finhvaler“), og at

*) Malm. Hvaldjur i Sveriges Museer Aar 1869. Kgl. Sv. Vetensk. Akad. Handl. 1871. 9de Band. 2det Hefte, S. 35.

deres Bug fra Snude til Navle er furet eller riflet, hvorfor man ogsaa har kaldet dem *Rynkehvaler* eller *Rørhvaler*. Den første Art, jeg her skal nævne, er:

3. *Keporkak* (Megaptera boops O. Fabr), Pukkelhval, the Humpback, Langarmshval. Den bliver indtil 55 Fod lang og 20 Fod i Omkreds, og dens Barder, 3—400 paa hver Side, have kun en Længde af 18—22 Tommer, saa at de have ringe Værdi. Spæklaget bliver 2—4 Tommer tykt, og Dyret regnes at give ikke fuldt det halve Udbytte af Tran som en jævn Grønlandshval.

Denne Art har ligesom Kaskelotten en meget stor geografisk Udbredelse. Hvert Efteraar vandrer den mod Syd, hvor den er iagttaget f. Ex. i Vestindien, og hvert Foraar vender den tilbage imod Nord. Paa disse Vandringer passerer den i Marts temmelig regelret Bermudasøerne*). Den træffes dog ikke sjælden imellem Efteraar og Foraar ved Norges og Englands Kyster. Om Sommeren er den almindelig udbredt i de nordiske Have. Ved Grønland var den tidligere meget almindelig, og 1844 fangede man endnu dér 13 Stykker; men for Tiden er det aarlige Udbytte i Gjennemsnit kun 2. I Varangerfjorden findes den efter Collett**) aarlig i Vaarmaanederne og tidligere end de øvrige Hvaler. Den fanges kun enkeltvis, da den sjælden kommer i større Flokke; dog fandtes den i Februar 1873 i Tusendtal langs hele Kysten i Varangerfjord til forbi Russekysten.

Fra vore Farvande kjende vi to Strandinger, den ene 1803 i Göteborgs Skærgaard***) og den anden 1851 den 9de April ved Reval†). Levninger af to andre Stykker ere udgravne i Sverige.

4. *Kæmpehvalen* (*Balænoptera Sibbaldii* J. E. Gray), Blaaehvalen ††). Denne „Dyrerigets Kæmpe“ naar den overordentlige Længde af over 100 Fod med et Omfang af 35—38 Fod. Den kan give indtil 160 Tdr. Tran, og den opnaar den dobbelte Vægt af Grønlandshvalen, i det den kan veje indtil 270,000 Pd., hvad der svarer til Vægten af 2000 voxne Mennesker eller flere end kan rummes f. Ex. i vort

*) Eschricht. Forhandlinger ved de skandinaviske Naturforskere femte Møde. Kjøbenhavn. 1847. S. 117.

**) Anf. Bog S. 153.

***) Malm. Hvaldj. o. s. v. S. 37.

†) Gervais et Van Beneden. Osteographie des Cétacés. S. 122.

††) Dette Navn har efter Collett Svend Føyn og hans Fangstmænd ved Vadsø, hvor de drive en meget betydlig Hvalfangst, givet denne Hval paa Grund af dens blaalige Farve, der i Modsætning til andre Hvaler ogsaa gaar ned paa Bugen.

kongelige Teater. Der foreligger forskellige ældre Beretninger om Kæmpehvaler fra Holland, Skotland og Island, og det er meget rimeligt, at enkelte af de mange store Hvaler, der ere strandede paa Jyllands Vestkyst, have været af denne Art. Det var først ved *Malm*, der nøjere undersøgte et i Oktober 1865 ved Göteborg dræbt Individ, at vi kom til en sikrere Erkjendelse af dette vældige Dyr. Det er Islændernes Steppi-Rødr, og den synes at være almindelig ved Island*). Der kan næppe være Tvivl om, at det er denne Hval, som Scoresby omtaler under Navnet Balænoptera Gibbar, og herfor taler saa vel den angivne Størrelse af indtil 105 engelske Fodsom Farven og Tramængden. Der er ligeledes en vis Sandsynlighed for, at den af *Rink* omtalte Finhval, der gav over 50,000 Pd. Spæk, maa høre til denne Art og ikke til den følgende Art, hvis Spæk højst udgjør en Tredjedel af den angivne Vægt. Ved Vadsø fanger Svend Føyn aarlig fra Førstningen af Maj til Midten af September 30—40 af disse Kæmper, og han fanger saaledes i heldigste Tilfælde aarlig en Vægt lig 80,000 Menneskers.

Denne Hval lever af Krebsdyr og ikke af Fisk som de følgende, saakaldte *Sildehvaler*. Fra gammel Tid have Beboerne af Norge og andre Steder ment, at disse Hvaler dreve Sildene og andre Fiskestimer ind under Kysterne**), og skjønt dette nu stærkt omtvistet eller endog ligefrem nægtes***), er det dog sikkert, at det er Hvalernes Dampstøtter saa vel som Maagesværmen, der give de paa Fjældene udstillede Poster den første Underretning om Sildens Komme til Kysten.

5. *Den store Sildehval* (Balænoptera musculus Company), Rørhval, Langrør†). Den bliver indtil 70 Fod lang og indeholder 5—40 Tdr. slet Tran. Den er mere langstrakt og smækker end nogen anden Bardehval, og den er den ved Europas Kyster almindeligst forekom-

mende Bardehval, rimeligvis fordi Hvaljægerne ikke have gjort Jagt paa den paa Grund af dens overordentlige Hurtighed og dens ringe Tramængde. Den forekommer fra de nordligste Egne (Føyn har i 15 Aar fanget 30 Stykker) og lige ind i Middelhavet, ved Færøerne, Island og Amerikas Kyster.

Her i Landet er et Stykke paa 65 Fod strandet i Sept. 1841 i Odsherred; det blev undersøgt og beskrevet af *Eschricht**). Den er end videre strandet i April 1828 ved Rügen**) og endelig dræbt den 24de August 1874 ved Danzig***) efter i flere Maaneder under sin Jagt paa Sildestimerne at have forskrækket Fiskerne.

6. *Den mindre Sildehval* (Balænoptera laticeps J. E. Gray) bliver 30—40 Fod lang og er udbredt fra Kanalen til Nordkap. I vore Farvande vides den at være forekommen én Gang, i det den den 19de Febr. 1819 strandede ved det østlige Holstein†).

7. *Vaagehvalen* (Balænoptera rostrata O. Fabr.) er den mindste Art af Sildehvalerne. Den bliver kun 25—30 Fod lang og 15 Fod i Omkreds og er almindelig udbredt i det nordlige Atlanterhav og Ishav. Her i Landet er den strandet 3 Gange, nemlig ved Roholm i Odense Fjord ††), 1824 ved Horsensfjord †††) og 1837 ved Varde*†). Den er end videre efter *Malm* strandet 1860 i Böhussläns Skärgård, og den er fremdeles udgravet som subfossil i Halland**†).

Af *Tandhvalerne* skal først nævnes:

8. *Kaskelotten* (Physeter macrocephalus Linné), Spermhvalen, Spermacethvalen. Hannen bliver indtil 70 Fod lang og opnaar 38 Fod i Omkreds, Hunnen er meget mindre. Dens Spæklag er 8—14 Tommer tykt. Denne Hval er Verdensborger og har tidligere været almindelig udbredt; de unge gaa i Flokke paa indtil 500 og an-

*) S. Hallas. Optegnelser om nogle paa et Hvalfangst-Tog i Havet omkring Island iagttagne Hvaler. Vidensk. Meddelelser fra den naturhistoriske Forening i København. 1866. S. 150—177.

**) „Hver Mand maa veide (jage) Hval, hvor han kan tilkomme, foruden den Hval, som driver Sild ind udi Sildefisket: Hvo den skyder, bøde til Kongen fjorten Lod Sølv, og Kongen eier Hvalen.“ Chr. d. 5tes Norske Lov. 5te Bog. 12te Kapitel. Art. 5.

***) G. O. Sars. Naturen, et illustreret Maanedsskr. for populære Naturvidenskab, udgivet af Hans H. Reusch. 3dje Aarg. Oktober 1879. Nr. 10. S. 155—156.

†) Sars. Om Blaaehvalen, med Bemærkninger om nogle andre ved Finmarkens Kyster forekommende Havdyr. Forhandl. i Vidensk. Selskabet i Christiania 1874. S. 240.

*) Undersøgelser over Hvaldyrene. 5te Afhandl. Det kgl. danske Vidensk. Selsk. naturvid. og mathemat. Afhandl. 12te Del. 1846. S. 348.

**) Rosenthal et Hornschuch. Epistola de Balænopteris quibusdam ventre suleato distinctis. Gryphiae. 1825.

***) Zaddach. Beschreibung eines Finnwales. Archiv für Naturgeschichte, herausgeg. von Troschel. 1ster Bd. 1875. S. 338—336.

†) Rudolphi. Einige anatomische Bemerkungen über Balaena rostrata. Abhandl. d. kön. Akad. d. Wissensch. zu Berlin. 1820—1822. S. 27.

††) Hofman (Bang). Odense Amt. 1843. S. 417.

†††) Faber. Udtog af en Skrivelse til Prof. Reinhardt. Tidsskr. f. Naturvidenskaberne. 4de Bd. 1826. S. 110.

*†) Eschricht. Undersøgelser over Hvaldyrene. 6te Afhandl. 1849. S. 116.

**†) Erdmann. Bidrag till kännedom om Sveriges Quartära Bildningar. S. 158.

føres af enkelte gamle, hvilket har givet Anledning til Hvalfangernes Navne „shoals“ og „shoalmasters“. Kaskelotten var indtil op i forrige Aarhundrede almindelig imellem Evropa og Nordamerika. Nu ses den ikke mere til Stadighed i disse Farvande, naar undtages enkelte tilfældige Smaaflokke eller Par, om hvilke rigtig nok ikke faa Beretninger foreligge, den sidste mig kjendte fra Juli 1871 paa Isle of Skye imellem Hebriderne.

Hos os kjendes kun to Exempler paa Kaskelottens Forekomst. Paa Læsø har man udgravet en Række Tænder og Skeletdele, og herom har *Steenstrup* givet nogle Meddelelser*). Paa Hjørnø i Horsensfjord dræbtes der i December 1770 en Han paa 52 Fod; den gav 100 Tdr. Tran foruden, hvad der flød i Havet. Der var et andet Stykke med i Følge, men det undslap. At man har faaet noget nøjere at vide herom, er for Resten ret mærkeligt, og det fortjener derfor særlig at omtales. *Fedderson* fandt nemlig i „Aalborgs nyttige og fornøielige jyske Efterretninger“ for 1ste Februar 1771 en Meddelelse om Strandingen af dette Dyr tilligemed en ret god Beskrivelse og den Bemærkning „Ingen her véd Navnet paa Fisken“. Ved at læse Beskrivelsen saa han, at det maatte være en Kaskelot, og han rejste nu til Hjørnø, hvor det ved hans Ihærdighed lykkedes ham at skaffe adskillige Skeletdele, der nu ere i hans Eje, for Dagen**).

Jeg skal ikke trætte med Detail om alle de følgende femten Arter, i det kun enkelte af dem have en mere almindelig Interesse.

Vi have da først en Gruppe af saa godt som tandløse Hvaler, nemlig de saakaldte *Næbhvaler eller Døglinger*.

9. *Den almindelige Døgling* (*Hyperoodon diodon* La Cepède), Næbbehval, Andehval. Den bliver i Almindelighed 20—30 Fod lang; men den kan ogsaa undertiden***) have en Længde af 40 Fod eller mere og indeholde indtil 11 Tdr. Tran, der for Tiden betaales 40—50 pCt. højere end almindelig Tran, da den indeholder en ikke ubetydelig

Mængde Spermacet og er meget fin og gennemtrængende. Døglingen er et Vandredyr, der i smaa Flokke gennemstrejfer Atlanterhavet og den sydligere Del af det nordlige Ishav. Jeg skylder Sysselmand, Landstingsmand *Müllers* udmærkede Forekommenhed, at jeg er bleven kjendt med de paa Færøerne i næsten 3 Aarhundreder førte nøjagtige Optegnelser om Tid, Tal og Sted for Døglingens og Grindehvalens Fangst. Det fremgaar af disse Optegnelser, der begynde med Aaret 1584, at der i alle de næsten 300 Aar aldrig er fanget en Flok paa mere end 6 Døglinger, og at de fleste, nemlig omt. 71 pCt. fanges i September (i August 16 pCt.), og at den aldeles overvejende Del fanges paa Suderø og her fortrinsvis i Bygderne Kvalbø og Kvalvig, i det de 75 pCt. af Fangsten paa samtlige Øer falder her. I Aarene fra 1600 til 1800 fangedes paa Færøerne i alt 180 Stykker, og fra 1800 til 1876 230 eller i Gjennemsnit 3 om Aaret.

I vore Farvande er Døglingen ofte strandet. Saaledes strandede et Stykke 1801 ved Kiel, 4 Stykker den 14de Novbr. 1838 ved Middelfart*), og senere er den strandet og forevist her meget tit; sidste Gang i Novbr. 1873, da der strandede 2 Stykker ved Tuborg, norden for Kjøbenhavn. Man fejler næppe ved at paastaa, at det er den Hval, som det danske Publikum kjender bedst.

10. *Stor Døglingen* (*Hyperoodon latifrons* J. E. Gray) bliver 20—30 Fod lang og er strandet 1823 i Landskrona og opgravet ved Uddevalla. Den er udbredt fra England og Færøerne til Nordkap.

11. *Mellem Døglingen* (*Xiphius cavirostris* Duv.) bliver indtil 20 Fod lang og er strandet 3 Gange paa vore Naboers Kattegatkyst. Den er udbredt fra det sydlige Atlanterhav og Middelhavet langs England og til Kattegat.

12. *Sowerbys Hval* (*Xiphius bidens* Sow.) bliver indtil 19 Fod lang. Den kjendes for den skandinaviske Halvøes Vedkommende kun fra en Stranding ved det sydlige Norge; men den forekommer ved Frankrigs, Englands og Belgiens Kyster. Et Stykke er strandet i forrige Vinter ved Randersfjord og forevist her i Byen under Navn af „Grindehval“. Des værre lykkedes det ikke vort Museum at faa det; det gik til Berlin.

Den næste Gruppe omfatter *Delfinerne*.

13. *Den almindelige Delfin* (*Delphinus delphis* Linné) eller Springereren bliver 7—8 Fod lang og er udbredt i Middelhavet, den nordlige Del af Atlanterhavet og Nordøen. Den gaar hyppig ind i Kattegat i smaa Flokke, men er meget sjælden fanget dér. I Vinteren 1855 harpuneredes 2 Stykker fra et Skib, der laa for

*) I den naturhistoriske Forenings Møde den 1ste Novbr. 1872; se Meddelelserne for 1872 S. IV. — I Oversigt over det kgl. d. Vidensk. Selsk. Forhandl. for Mødet den 17de Januar 1873, Side (12) siges, at denne Kaskelot er strandet i en meget fjærrt liggende Tid. Den nærmere Meddelelse derom er bestemt til at optages i Selskabets Oversigter, men er des værre endnu ikke kommen.

**) Nord. Tidsskr. f. Fiskeri. Ny Række. 5te Aarg. 1878. S. 42.

***) H. E. Høst. Om Hvalfangsten paa Færøerne. Nord. Tidsskr. f. Fiskeri. Ny Række. 2den Aarg. 1875. S. 347.

*) Irminger i Eschrichts Undersøgelser over Hvaldyrene. 4de Afhandl. 1845. S. 8 og 54.

Modvind ud for Hellebæksbugten; Kranierne ere i mit Eje. Et Stykke er fanget i Bohuslän; et Stykke fangedes ved Grenaa i December 1865 og erhvervedes ved *Ed. Erslev* til vort zoologiske Musæum*).

14. *Tanthøjen* (*Delphinus Tursio* O. Fabr.) bliver 8—12 Fod lang og findes i Middelhavet og langs det vestlige Evropas Kyster, men synes ingen Steds almindelig. Den er oftere fanget ved det nordlige Fyen og ligeledes ved Sveriges Kyster.

15. *Hvidskjævingen* (*Delphinus acutus* J. E. Gray) bliver indtil 9 Fod lang og findes udbredt, sædvanlig i Flokke, i det nordlige atlantiske Hav, ved Englands nordlige Landskaber, Færøerne, Grønland og Kysterne af Norge til Finmarkens Fjorde. Hos os er den strandet ved Fyen og i August 1871 i Kallebodstrand; én Gang er den strandet ved den svenske Kyst.

16. *Hvidnæsen* (*Delphinus albirostris* J. E. Gray) bliver indtil 9 Fod lang og findes, enkeltvis eller kun faa sammen ved Englands, Hollands, Færøernes og Grønlands Kyster. Hos os er den i de seneste Aartier strandet, fanget og iagttaget mangfoldige Gange, og den kan vistnok regnes som vor almindeligste Hvalart næst efter

17. *Marsvinet* (*Phocaena communis* Lesson), der ogsaa kaldes Tumleren, fordi den bevæger sig paa en egen Maade. Denne Art bliver indtil 6 Fod lang og giver indtil 60 Pund Spæk. Den er udbredt fra det sorte Hav og Middelhavet tværs over den nordlige Del af Atlanterhavet langs Amerikas, Sydgrønlands og Vestevropas Kyster til Varangerfjord, det hvide Hav og Ruslands Nordkyst, men ikke ved Spitzbergen.

I vore Farvande er Marsvinet almindeligt langs alle Kysterne fra Stockholms Skärgaard, til Skagerak og det sydlige Norge. For omtr. 40 Aar siden saa man et Marsvin i flere Dage tumle sig i Farvandet mellem Langebro og Estakaderne; hundreder af Mennesker toge det i Øjesyn og morede sig over dets livlige Bevægelser. Hos os er der drevet større Fangst ved Karrebæksminde, ved Holsteinborg og i Isefjorden; men det eneste Sted, hvor Fangsten endnu har nogen større Betydning er i Lille Bælt ved Middelfart. Der er dér et gammelt, ærværdigt Gilde eller Lav af Marsvinjægere, som har sine kgl. konfirmerede Vedtægter og Skraa. Den ældste skrevne Gildeskraa, som endnu haves, er nedskrevet 1593. Af Jagten blev der i lange Tider til Kongen udskrevet „Told“ (Tiende); i Kong Hans's Tid

bødedes hvert 3dje „Svin“ og senere hvert 6te; denne Skat betaltes lige til den 31te Januar 1809, da den ophævedes af Frederik den sjette. Medlemmerne af Lavet ere i alt 30, der hver faa sin Lod; „Skt. Nikolai“ (Kirken) faar desuden en Lod. Efter gammel Skik kaldte Jægerne, „Javerne“, som de hedde i Middelfart, hverandre „Brødre“, og da nu Jagten bestaar deri, at Marsvinene ved Plasken i Vandet drives ligesom under en Klapjagt, opkom de mindre smigrende Navne „Svinebroder“, „Svinedriver“; enhver, der titulerer sin Broder med slikt respektstridigt Tillægsord, har dog at bøde 2 Rdl. Sølv til Lavets Kasse.

Fra Mortensdag til Kyndelmisse ere Lavets Medlemmer pligtige til at møde eller stille for sig, naar Oldermændene tilsiger dem, og Vægteren er om Natten pligtig til at melde Oldermændene, naar Vinden er gunstig til Jagt. Efter Kyndelmisse kan der undtagelsesvis, naar Omstændighederne tale derfor, tages Bestemmelse om en Forlængelse af Jagttiden. I modsat Fald staaer det hvert Medlem af Lavet frit for at drive Fangst, „Gribsfangst“, naar han vil. Drivningen, hvorved Jægerne vise stor Færdighed, bestaar i at gjenne de Flokke, hvori Marsvinene gjerne holde sig, naar de komme syd fra paa den slesvigske Side af Lille Bælt, over imod Gamburg Fjord og til sidst ind i en smal Vig inellem Svineø og Fyen. Her fanges de imellem 2 Næt, og uagtet de lettelig, hvis de indsaa Faren, kunde slippe bort, holde de sig temmelig rolige; Jægerne tage dem fat i den brede Halefinne, trække dem op paa Land og stikke dem med store Knive i Halsen paa samme Maade som man stikker en Gris. Efter Døden „flæskes de op“, og de fede Sider føres til Trankogieriet; Affaldet eller de saa kaldte „Rader“ ere ypperlige til Gødning. Udbyttet af Marsvinflæsket er for Tiden bortforpagtet til nogle Borgere i Middelfart, der betale 50 Kr. pr. 210 Pd. Mængden af Marsvinene, som fanges, er meget forskjellig; paa nogle Dage fanges der flere Flokke, medens der andre Dage slet ikke træffes noget Marsvin. I enkelte Aar kan det slet ikke lønne sig at holde det hele Apparat i Gang, i andre Aar er der derimod fanget indtil 3,000 Stykker.

Med vestlige Vinde er Strømmen i Lille Bælt sædvanlig sydgaaende, og kun under disse Forhold gaa Marsvinene igjennem Bæltet, eller med andre Ord, kun under disse Forhold lykkes Fangsten. Med nordlig Vind derimod gaa de igjennem Store Bælt, og med sydlig og østlig Vind komme de sjælden i Lille Bælt; men selv om de af og til komme dér med disse Vinde, mislykkes Drivningen, da Strømmen næsten altid under disse Vindforhold er nordgaaende og Lyden af

*) J. Reinhardt. Notits om en paa Østkysten af Jylland fanget *Delphinus delphis*. Vidensk. Meddel. fra den naturhist. Foren. f. 1866. S. 162 og Tab. V.

Drivernes Plasken næsten ikke forplantes imod Strømmen*). Efter Drivningens Ophør fanges ikke faa i Marts Maaned, og stundum endog i April (i April 1840 fangedes saaledes paa én Dag ikke mindre end 135 Stykker); hele Sommeren igjennem ses de ogsaa i Lille Bælt. I milde Vintre og saa længe der ikke er Islæg, findes smaa Flokke i Store Bælt, og det samme gjælder om hele Sommeren, efter Meddelelse af G. Winther. Ved Norges Kyster og ved Sveriges Kattegatkyst er Marsvinet stationært, men noget anderledes forholder det sig i Østersøen; thi, naar Islæget indfinder sig, maa Marsvinene drage den Vej, som Vind og Strøm byder dem. Den østlige Østersø og Sundets Marsvin drage da nord efter op i Øresund, hvor de i milde Vintre træffes i alle Vinterens Maaneder. Den vestlige og sydlige Østersø Marsvin staa under lignende Forhold ud efter, snart igjennem Store Bælt og snart igjennem Lille Bælt, og de maa da ligesom Øresundets Marsvin, hvis Islæget tiltager, ty op i Kattegat, hvor de ses tumlende sig hele Vinteren. Ere Vind og Vejr uheldige for dem, og overraskes de samtidig af stærk Frost, fryse de inde i Bælterne, de dø af Mangel paa Luft og drive da op paa Kysterne, stundum i stor Mængde. Man har fra flere Sider overdrevet Marsvinets Vandren og troet, at det om Efteraaret og Førstningen af Vinteren vandrede fra Østersøen og ud i Kattegat igjennem Lille Bælt, og at det om Foraaret igjennem Øresund vendte tilbage til Østersøen, og disse Paastande ere endog gaaede over i vort Nabolands Litteratur**). Den første af disse Hypoteser er allerede modbevist ved de anførte Data, hvad Vejen angaar, og imod den anden taler desuden den Kjendsgjerning, at det Antal, der ses og fanges i Sundet om Foraaret (April) er aldeles forsvindende i Sammenligning endog blot med det, der fanges ved Middelfart. — I Isefjorden komme Marsvinene i Marts og Førstningen af April, og de blive dér indtil „Bøgen grønnes“, som Fiskerne sige. Med Yngletiden, der synes at skifte fra Marts til Slutningen af Maj eller de første Dage i Juni, kan denne Indvandring i Isefjord næppe staa i Forbindelse, da Marsvinene i Reglen ikke kaste deres Unger her.

Det aarlige Udbytte af Jagten kan sættes til ved Middelfart omtr. 1000 Stykker
I Isefjord til omtr. 300 —

at overføre 1300 Stykker.

*) Det væsentlige i ovenstaaende Fremstilling er taget af Irmingers Skildring i Nyt Arkiv f. Søvaesen. 2den R. 1ste Bd. 1846. samt af Cl. Madsens Artikel i Wisbechs Almanak for 1878.

***) Lilljeborg. Anf. Bog. S. 1013.

overført 1300 Stykker.
Desuden ved Karrebæk, Vester-
havssøerne og andre Steder vel . . omtr. 100 —
i alt 1400 Stykker.

Man regner i Gjennemsnit indtil 8 Kander (16 Potter) Tran pr. Marsvin og altsaa 8—10 Stykker til en Tønne Tran. For Fiskerne ved Middelfart er denne Jagt et stort Gode, da den giver en god Indtægt og tillige falder paa en Tid, hvor der ellers intet er at fortjene. Den fattige Del af Middelfarts Befolkning har af Affaldet ved Slagtningen fri Belysning hele eller den største Del af Vinteren. Tidligere var Odense Kommune Lavets bedste Kunde, i det den til Gadebelysning brugte 12 Tdr. Tran aarlig. Det øvrige sælges især paa selve Fyen. Denne Marsvinfangst har ellers den største Interesse for alle i Middelfart, og Vinteren igjennem spørger man stadig om Morgenen, hvorledes Vinden er, og om Aftenen, hvor mange Svin der er fanget. En Sømand, der bliver optaget i Lavet, regner det halvt som et Levebrød, og han er „et godt Parti“.

Den næste Gruppe er de, for deres Glubskhed saa berygtede *Sværdfisk* eller *Spækhuggere*.

18. *Den uægte Spækhugger* (*Pseudorca crassidens* Owen) bliver 16—20 Fod lang og er opstillet efter et fossilt Kranium og nogle Skeletdele, der udgravedes under Mosedrag i Lincolnshire. Det eneste Sted, den hidtil er iagttaget levende, er her i vore Farvande. Den 24de Novbr. 1861 viste der sig en stor Flok af denne Art i Kielerfjord og et Stykke dræbtes*). Det er sandsynligt, at denne Flok er bleven i Østersøen Vinteren over og er frosset eller snarere sultet ihjel; thi 1862 fandtes et Stykke dødt ved Refsnæs, et andet ved Asnæs, et ved Middelfart (ved Pinsetid), et den 31te Maj nær Malmø, to om Efteraaret i Skåne og et i Slutningen af Sommeren paa Hallands Kyst. Her staa vi over for det Særsyn, at denne tilfældige Gjest, zoologisk talt, ikke har andet Hjem end vore Farvande.

19. *Den almindelige Spækhugger* (*Orca gladiator* La Cepède) bliver 20—26 Fod lang og findes overalt i det nordlige Atlanterhav. I Middelhavet forekommer den af og til, ved Frankrigs, Englands, Hollands og Skandinaviens Kyster forekommer den almindelig i smaa omstrefjende Flokke. Til Grønlands Kyster kommer den rimeligvis noget senere end de andre Sommergjæster, vistnok først i Maj**). Hos os er den

*) Moebius. Der zoologische Garten. 3ter Jahrg. 1862. S. 39—40.

***) Eschricht. Forh. ved de skand. Naturf. femte Møde. S. 711.

iagttaget lige ind til Bornholm, og i Kattegattet er den især ved Jyllands Østkyst godt kjendt af Fiskerne, og den maa næst efter Marsvinet og Hvidnæsen regnes som vor almindeligste Hval. Den er imidlertid ikke alene velkjendt, men ogsaa frygtet af vore Fiskere, og den gjør stor Skade paa andre Dyr. I Mæven paa et Stykke, som *Eschricht**) undersøgte ved Grenaa, fandtes Rester af 14 større og mindre Sælhunde og af 13 Marsvin. Dyret var 21 Fod langt, og dets Tarmkanal havde den uhyre Længde 117 Fod 8 Tommer.

20. *Den lille Spækhugger* (Orca minor J. Reinhardt) bliver indtil 17 Fod lang. Der er fanget 3 Stykker, en Han, en Hun og en Unge i September 1872 ved Klitgaard i Limfjorden. Det skyldes Adjunkt *Juel*, at dette Fund blev frelst for Musæet. Den er desuden strandet én Gang paa Sverigs Kattegatkyst, og enkelte Skeletdele ere oftere fundne i Jorden i Sverige; ellers kjendes den fra Davis-Strædet.

21. *Bovhvidhval* (Orca Eschrichtii Stp.) bliver indtil 30 Fod lang og findes paa Færøerne og ved det sydlige Norge**). Den er fundet fossil i en Tjørnevose ved Kristiansstad, og et Kranium er fundet ved Lysekil.

Den sidste Gruppe omfatter to *butsnude* Hvaldyr.

22. *Hvidfisken* (Delphinapterus leucas Pallas) bliver 14—18 Fod lang; dens Hjem er det nordlige Ishav, hvor den er circumpolar. Kun paa enkelte Steder kommer den paa sine aarlige Vandringer ind i den nordligste Del af Atlanterhavet, og det vakte derfor stor Forbavselse, da man i Juni og Juli Maaned 1869 iagttog 3 Stykker i den baltiske og den finske Bugt. Ved vore Kyster er den ikke truffen.

23. *Grindhvalen* (Globiocephalus melas Traill) bliver indtil 22 Fod lang og giver indtil 3 Tdr. Tran. Denne Hval forekommer i større Flokke i den nordlige Del af Atlanterhavet og forvilder sig herfra stundum op til Grønlands Kyster. Dens egentlige Tilhold har den i Farvandene omkring det sydlige Island, Færøerne, Øerne nord for Skotland og Norges Kyster. Paa den svenske Kattegatkyst er Grindhvalen strandet 1861 ved Tjörn, og hos os i Lammefjord 1863***). Jeg har 1859 faaet et Kranium, der var opgravet paa Stranden ved Middelfart.

Paa ingen Steder er Fangsten saa rigelig og stadig som ved Færøerne. Efter de tidligere omtalte Fortegnelser, der dog have en Lakune paa 70 Aar (fra 1641—1708), er der paa

Færøerne ikke bleven fanget nogen Grindhval i 60 forskellige Aar; i Aarene fra 1684 til 1799 er der fanget 37,611, men i Aarene 1800—1879 er der fanget 78,576 Stykker; det laveste Tal, nemlig 53, faldt i Aaret 1800, og det højeste Tal, nemlig 2666, i Aaret 1847. Den største Flok af Grindhvaler, „Grind“, som en saadan Flok kaldes, fangedes 1879 i Vestmanhavn og talte 1100 Stykker; 816 bjærgedes strax og 284 tabtes i Uvejr ud af Fjorden, men fløde op og inddrevne til Vaagø. I „Dagbladet“ er denne Fangst omtalt med den Tilføjeelse, at denne, saa vidt man vidste, er den største Grind, der er fanget. Jeg har dog truffet en Beretning om en endnu større Grind, i det the Zoologist for 1846 omtaler, at der i September 1845 i Quendall Bay, Sjetlands, paa mindre end 2 Timer dræbtes en Grind paa 1540 Stykker, — ikke et eneste Dyr undslap.

Der foreligger i vor Literatur en hel Række Beskrivelser af Grindfangsten paa Færøerne, og man kan ikke gennemlæse en eneste af dem uden at opfyldes af Beundring for de brave, udholdende og modige Færinger, der tit, naar Vejret er mindre gunstigt, maa tilbringe tre, fire Døgn i Baadene og ofte ro mange Mil paa et vildt og oprørt Hav; thi selv om Sejlene kunne bruges, ro Færingerne, naar de jage Grind. Man ser tit ligesom en hel Flotille, hyppig af 200 Baade, hver bemanded med 6—8 Mand, der drive Grinden med en Sikkerhed, som grænser til det vidunderlige. Er Vejret for ugunstigt til at drive Flokken ind paa Grunden, stænges den inde („gjommes“) i en Fjord, indtil Vejr og Strøm ere tjenlige. Udbyttet deles mellem „de berettigede“ og Baadene, og til hver Baad kan man regne 25 Mennesker, da Oldinger, Kvinder og Børn, der hjælpe til paa Strandbredden, naar Grinden er dræbt, hver skulle have deres Del. I Følge en Udregning, som *H. E. Høst* har gjort over en Grind paa et Par Hundrede, vil hver Fangstmand faa 1½ Krone for indtil 4 Døgns anstrængte, ofte farlige Arbejde. Naar man spørger, hvorfor Udbyttet er saa ringe, bliver Svaret, at det er, fordi Afgifterne ere overordentlig store; *Fangsten er nemlig beskattet med Afgifter til omtr. 40 pCt. af Værdien*.

Det er jo vanskeligt for os, som bo saa langt borte fra Færøerne, at have en bestemt Mening om Skatteforholdene paa dette lille, mærkelige Øland; men i Følge almindelige humane Grundsætninger synes det at være en altfor overdreven Skat, der paahviler Grindfangsten. Det vilde vistnok være meget ønskeligt, om dette hele Forhold blev nøjere undersøgt, og om Fangerne og Bjærgerne fik et større Udbytte end for nærværende Tid.

Sammenholder man ovenstaaende med min, her i Tidsskriftet tidligere givne Meddelelse om vore Land-

*) Oversigt over d. kgl. d. Vidensk. Selsk. Forhandl. 1862. S. 65—91.

**) Collett. Anf. Bog. S. 139 og 140. Rimeligvis.

***) J. Reinhardt. Vidensk. Meddel. fra den naturhist. Foren. f. 1864. S. 275.

pattedyr — til hvilken jeg som senere tilkomne maa føje *Steppeegernet* (*Spermophilus citillus*) og *den randhaarede Flagermus* (*Vespertilio ciliatus*) — vil man se, at vor Pattedyrfavna tæller 58 med Sikkerhed her i Landet nulevende Arter; 14 Arter: Los, Vildkat, Ulv, Bjørn, Hvalros, Steppeegern, Bæver, Vildsvin, Kæmpedaa, Elg, Ren, Kæmpeoxe, Uroxe og Bisonoxe ere uddøde; 8 Arter: Kanin, Daadyr, Faar, Ged, Oxe, Hest, Æsel og Svin ere indførte; 12 Arter: Langsnudet Flagermus, Bechsteins Flagermus, Flodilder, Grønlandshval, Biskayahval, Pukkelhval, Kæmpelval, Mindre Sildehval, Stor Døgling, Mellem Døgling, Bovhvidehval og Hvidfisk maa regnes som sandsynlige, da de ere fundne hos vore Naboer. Det samlede Tal af uddøde og nulevende Arter bliver saaledes 92.

Hermed er jeg til Ende. Det er en Selvfølge, at en Udsigt som den her givne over de Havpattedyr, der forekomme ved dansk Kyst, ingenlunde kan gjøre Krav paa Fuldstændighed; thi dels kunne i Tidernes Løb nye Former komme til, som aldrig før ere iagttagne i vore Farvande, og dels ere Efterretningerne om de Former, der allerede ere forekomne, i mange Punkter ufuldstændige.

Den her givne Fortegnelse, der er den eneste, som i lange Tider er offentliggjort hos os, maa mulig regnes at have nogen Værdi for Videnskabsmændene; den er i det mindste samlet sammen fra mange forskellige Steder. For Læserne i Almindelighed vil det mulig ogsaa have nogen Interesse at se, at Havpattedyrene, hvoraf de allerfleste Former efter den almindelige Opfattelse ere saa sjældne, at Bladene stadig optage Notiser om deres Forekomst — des værre i Reglen med fejlagtige Opgivelser — træffes i saa mange Arter hos os. Kundskaben til den danske Favna staar imidlertid langt tilbage; men naar der i denne Retning arbejdes fra mange Sider, vil det til sidst nok lykkes ogsaa her at faa et Udslag, der kan være til Hæder for det danske Folk og for den danske Videnskab. Vort Lands Beliggenhed er saaledes, at det trods sin Lidonhed frembyder stor Interesse i favnistisk Henseende. Liggende midt imellem Nordsøen paa den ene og Østersøen paa den anden Side, midt imellem den skandinaviske Halvøs vældige Fjældmasser imod Nord og Mellemeuropas udstrakte Lavland imod Syd, danner det et Overgangsled imellem Vest og Øst, Nord og Syd, og Favnaen bærer i mange Punkter Præget deraf.

Om Muligheden af at drive Søfart i det sibiriske Ishav,

af A. E. Nordenskiöld.

Naar man vil svare paa det her nævnte Spørgsmaal, gjør man rettest i at omhandle de forskellige Strækninger hver for sig, i hvilke den lange Vej ved Evropas og Asiens Nordkyst deles af de store sibiriske Floder, som udmunde i Ishavet. Da disse Floder danne naturlige, farbare Kanaler, igjennem hvilke Asiens Indre staar i Samkvem med Ishavet, er Forbindelsen mellem deres Munding og Verdenshavene af langt større Betydning end Nordøstpassagen i sin Helhed. Efter at Sueskanalen er bleven aabnet, kan nemlig denne nordlige Søvej, selv om der ikke var Spor af Is i den, aldrig blive saa vigtig, som man tidligere kunde være tilbøjelig til at tro. En brugelig Søforbindelse mellem Obj-Jenissejs Munding og det atlantiske Hav, samt mellem Lenas Munding og det Store Hav, aabner derimod Halvdelen af en Verdensdel for Handelen, den gjør det muligt at udføre Agerbrugs-, Mejeri- og Skovbrugsvarer fra umaadelige, frugtbare Landstrækninger, og den sætter disse Egenes Indbyggere i Stand til at tilbytte sig de Frembringelser af Evropas og Amerikas Værkflid, der ere nødvendige for Velvære,

selv hos de mindre velstaaende af evropæisk Race. Det turde nemlig være meget vanskeligt ad nogen anden Vej i større Maalestok at føre tunge Maskiner, Agerbrugsredskaber, Dampbaade o. s. v., der i vore Dage ere Løftestængerne for et Lands Fremadskriden, ind i Hjærtet af Sibirien.

Vejen fra Nordkap til Obj-Jenissejs Munding. Om Muligheden af en Søforbindelse mellem disse Steder har jeg gjentagne Gange udtalt mig. Den Fordom, som har hersket med Hensyn til det kariske Havs Sejlbarhed, er nu forsvundet, og man bør med saa megen større Glæde imødesee en livlig Søfart her, som denne Vej er den eneste, ad hvilken en Mængde billigere Varer ville kunne føres til og fra Obj-Jenissejs umaadelige Oplande. Det kariske Hav er rimeligvis hver Vinter dækket med et, i det mindste til sine Tider sammenhængende Isdække. Dette brydes imidlertid tidlig paa Aaret og smelter i Løbet af Sommeren saaledes bort, at hele Havet henimod Efteraaret vilde være næsten isfrit, dersom ikke en nordøstlig Havstrømning førte nye Ismasser fra Polarhavet.